

Sygn. akt I Ca 212/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 27 września 2016 r.

Sąd Okręgowy w Tarnowie – I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	<i>SSO Wiesław Zachara</i>
Sędziowie:	<i>SSO Wiesław Grajdura</i> <i>SSO Marek Syrek (sprawozdawca)</i>
Protokolant:	<i>starszy sekretarz sądowy Paweł Chrabąszcz</i>

po rozpoznaniu w dniu 27 września 2016 r. w Tarnowie

na rozprawie

sprawy z powództwa Miasta (...)

przeciwko H. N.

o uznanie umowy za bezskuteczną

na skutek apelacji strony powodowej

od wyroku Sądu Rejonowego w Tarnowie

z dnia 17 grudnia 2015 r., sygn. akt I C 2233/13

1. **zmienia zaskarżony wyrok w ten sposób, że:**

a) **punktowi I nadaje brzmienie: „uznaje za bezskuteczną w stosunku do powoda Miasta (...)umowę o podział majątku wspólnego zawartą w dniu 19 grudnia 2008 r. pomiędzy J. N. i H. N. przed notariuszem R. K. (Rep. (...) Nr (...)) - celem ochrony wiarygodności przysługującej stronie powodowej w stosunku do J. N., stwierdzonej wyrokiem Sądu Rejonowego dla Miasta Stołecznego Warszawy z 28 września 2011 r. (sygn. akt II C 181/10)”**,

b) **dodaje punkt III o treści: „zasądza od pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 9.029,57 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania”;**

2. **zasądza od pozwanej na rzecz strony powodowej kwotę 6.478 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

Sygn. akt: I Ca 212/16

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie

z dnia 27 września 2016r.

W pozwie wniesionym w dniu 28.10.2013 r. przeciwko H. N. strona powodowa - Miasto (...)wniosła o uznanie za bezskuteczną w stosunku do siebie czynności prawnej w postaci umowy o podział majątku wspólnego, zawartej w formie aktu notarialnego z dnia 19.12.2008 r. (repertorium(...) nr (...)), mocą której J. N. przeniósł na pozwaną bez spłat i dopłat udziały w majątku wspólnym – celem ochrony wierzytelności przysługującej powodowi w stosunku do J. N. stwierdzonej prawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego dla m.st. Warszawy z dnia 28.09.2011 r., sygn. akt II C 181/10.

Uzasadniając żądanie powód wskazał, że w dniu 19.12.2008 r. J. N. przeniósł na H. N. bez spłat i dopłat jego udziały w majątku wspólnym w postaci: nieruchomości zabudowanej budynkiem mieszkalnym i magazynowo-biurowo-usługowym zlokalizowanej na dz. nr (...) w S., o pow. 1,07 ha, samochód marki V. (...), udziały w spółce (...) sp. z o.o. oraz samochód C. (...). Postanowieniem z dnia 29.09.2012 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w T. M. P. w sprawie o sygn. akt KM 90/12 umorzył w całości postępowanie egzekucyjne w stosunku do J. N. z uwagi na to, że z egzekucji nie zostanie uzyskana suma wyższa od kosztów egzekucyjnych. W ocenie strony powodowej zachowanie dłużnika oraz pozwanej wyczerpuje przesłanki skargi pauliańskiej z art. 527 k.c.

W odpowiedzi na pozew H. N. wniosła o oddalenie powództwa w całości. W uzasadnieniu swojego stanowiska podała, iż wyrokiem z dnia 20.11.2008 r., sygn. akt I C 665/08 Sąd Okręgowy w Tarnowie rozwiązał małżeństwo J. N. i H. N.. Od około 2004 roku J. N. i pozwana pozostawali w faktycznej separacji, nie utrzymywali kontaktu. J. N. mieszkał w miejscu świadczenia pracy i miał jedynie kontakt z dziećmi. Wyrok przeciwko byłemu mężowi H. N. z powództwa Miasta (...)zapadł w dniu 28.09.2011 r., a wymagalność zasądzonej kwoty przypadła na dzień 13.11.2008 r., zatem już po zainicjowaniu postępowania o rozwód. Na dzień dokonywania umownego podziału majątku wspólnego, tj. w dniu 19.12.2008 r. pozwana i J. N. byli już po rozwodzie i po długim okresie separacji faktycznej. H. N. nie wiedziała nic o prowadzonej przez J. N. działalności gospodarczej oraz nie pozostawała z nim w bliskim stosunku.

Wyrokiem z dnia 17 grudnia 2015r.Sąd Rejonowy w Tarnowie oddalił powództwo oraz nakazał zwrócić od Skarbu Państwa – Sądowi Rejonowego w Tarnowie na rzecz strony powodowej Miasta (...)kwotę 348,43 zł tytułem nadpłaconej części zaliczki na poczet opinii biegłego.

Wyrok Sądu Rejonowego zapadł w następujących ustaleniach faktycznych.

Sąd Rejonowy ustalił, że wyrokiem z dnia 20.11.2008 r., sygn. akt I C 665/08, Sąd Okręgowy w Tarnowie orzekł o rozwiązaniu przez rozwód małżeństwa J. N. i H. N.. Pozwana i J. N. od około 2002-2003 roku nie mieszkają razem i pozostawali w faktycznej separacji, co stało się przyczyną rozwodu. Kontakty J. N. i H. N. dotyczyły wyłącznie ich wspólnych dzieci. Pozwana nie interesowała się prowadzoną przez J. N. działalnością gospodarczą. W dniu 19.12.2008 r. J. N. i H. N. zawarli umowę o podział majątku wspólnego w formie aktu notarialnego sporządzonego przed notariuszem R. K.. W wyniku podziału majątku wspólnego bez spłat i dopłat H. N. otrzymała na wyłączną własność nieruchomość zabudowaną budynkiem mieszkalnym i magazynowo-biurowo-usługowym, zlokalizowaną na dz. nr (...) w S., o pow. 1,07 ha, objętą KW nr (...) oraz samochód marki V. (...). J. N. otrzymał na wyłączną własność udziały w spółce (...) sp. z o.o. o wartości nominalnej 200.000,00 zł oraz samochód osobowy C. (...).

Dalej Sąd Rejonowy ustalił, że nieruchomość objęta podziałem na dzień sporządzenia umowy była obciążona hipoteką umowną zwykłą w kwocie 61.982,52 CHF oraz hipoteką umowną kaucyjną do kwoty 36.300,00 CHF. Wartość nieruchomości według oświadczeń byłych małżonków wynosiła 700.000,00 zł, natomiast wartość wszystkich przedmiotów objętych umową o podział majątku wspólnego wynosiła łącznie 950.000,00 zł. H. N. zleciła wycenę nieruchomości w S. na potrzeby jej sprzedaży i według sporządzonego przez rzeczoznawcę majątkowego operatu szacunkowego z dnia 03.06.2014 r. wartość całkowita zabudowanej nieruchomości wynosiła 974.200,00 zł. Cena

podana w ogłoszeniu o sprzedaży nieruchomości określona została w wysokości 1.500.000,00 zł, a w innym ogłoszeniu w wysokości 1.390.000,00 zł. Biegły sądowy sporządzając opinię na potrzeby postępowania przed Sądem I instancji wycenił wartość rynkową przedmiotowej nieruchomości według stanu na dzień 19.12.2008 r. na kwotę 924.300,00 zł.

Kolejno Sąd Rejonowy ustalił, że J. N. był prezesem zarządu w spółce (...) sp. z o.o. z siedzibą w K. (poprzednio w S.). W dniu 14.01.2009 r. w spółce (...) sp. z o.o. dokonano podwyższenia kapitału zakładowego z 50.000,00 zł na 200.000,00 zł. Spółka ta ogłosiła upadłość i została prawomocnie wykreślona z KRS w dniu 02.05.2013 r. W dniu 28.09.2011 r. Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy II Wydział Cywilny zasądził od J. N. na rzecz Miasta (...)kwotę 32.599,62 zł wraz z ustawowymi odsetkami liczonymi od dnia 13.11.2008 r. do dnia zapłaty i kosztami procesu w kwocie 4.030,00 zł.

Strona powodowa jako wierzyciel skierowała wniosek o egzekucję z majątku J. N. w celu wyegzekwowania należności stwierdzonych w/w wyrokiem. Postanowieniem z dnia 29.09.2012 r. Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w T.M. P. w sprawie o sygn. akt KM 90/12 umorzył w całości postępowanie egzekucyjne w stosunku do J. N. z uwagi na to, że z egzekucji nie zostanie uzyskana suma wyższa od kosztów egzekucyjnych. W innym postępowaniu egzekucyjnym prowadzonym w celu wyegzekwowania od J. N. należności stwierdzonych wyrokiem Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy z dnia 28.09.2011 r., Komornik pismem z dnia 03.04.2014 r. zawiadomił stronę powodową o całkowitej bezskuteczności postępowania egzekucyjnego wobec J. N. z uwagi na to, że w toku postępowania nie stwierdzono żadnych ruchomości dłużnika podlegających zajęciu, wierzytelności, kont bankowych, pobieranych świadczeń, a ponadto Komornik ustalił, że J. N. nie prowadzi działalności gospodarczej. Wobec powyższego także to postępowanie egzekucyjne zostało umorzone.

W rozważaniach prawnych Sąd Rejonowy, przyjął, że spełniona została przesłanka terminu do wytoczenia powództwa o uznanie za bezskuteczną czynności prawnej dłużnika. Wskazał także, że swoją legitymację procesową wykazała strona powodowa Miasto (...)oraz udowodniła istnienie wymagalnej wierzytelności przedkładając odpis prawomocnego wyroku Sądu Rejonowego dla m. st. Warszawy II Wydziału Cywilnego. W kwestii niewypłacalności J. N. Sąd Rejonowy zauważył, że przesłanka z art. 527 § 2 k.c. została spełniona, gdyż egzekucja z majątku byłego męża pozwanej nie doprowadziła do wyegzekwowania należności stwierdzonych w/w wyrokiem. Komornik Sądowy umorzył w całości postępowanie egzekucyjne w stosunku do J. N. z uwagi na to, że z egzekucji nie zostanie uzyskana suma wyższa od kosztów egzekucyjnych. Kolejno Sąd Rejonowy przyjął, że pozwana H. N. nie wiedziała i też nie mogła się dowiedzieć o świadomym działaniu z pokrzywdzeniem wierzycieli przez J. N., przyjmując, że stosunek bliskości stron czynności prawnej oceniany jest na moment dokonania tej czynności. Ponadto Sąd Rejonowy przyjął, że pozwana H. N. nie uzyskała korzyści majątkowej nieodpłatnie, co spowodowało, że nie znalazł zastosowania art. 528 k.c. W ocenie Sądu Rejonowego, w realiach rozpoznawanej sprawy nie utrzymało się również domniemanie z art. 527 § 3 k.c., gdyż nie zostało wykazane istnienie bliskiego stosunku między J. N. a H. N. w chwili dokonywania zaskarżonej czynności.

Wyrok Sądu I instancji w części obejmującej punkt I wyroku zaskarżyła apelacją strona powodowa. Apelant w złożonym środku zaskarżenia zarzucił:

I/ naruszenie przepisów prawa procesowego mające istotny wpływ na wynik sprawy, a to:

1/ art. 227 k.p.c., art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 328 § 2 k.p.c. przez niewyjaśnienie istoty sprawy oraz przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów poprzez wysnucie błędnego wniosku prowadzącego do uznania, że pozwana w wyniku umowy o podział majątku po rozwodzie uzyskała przedmioty majątkowe o zbliżonej wartości do przedmiotów uzyskanych przez J. N., co prowadziło do uznania, że oba świadczenia były ekwiwalentne;

2/ art. 278§1 k.p.c poprzez oddalenie na rozprawie w dniu 20 października 2015r. wniosku dowodowego strony powodowej w przedmiocie dopuszczenia dowodu z opinii biegłego rewidenta na okoliczność ustalenia wartości rynkowej udziałów w spółce (...) sp z o.o., które stały się wyłączną własnością J. N. na mocy umowy o podział majątku wspólnego z dnia 19 grudnia 2008r.

II/ naruszenie prawa materialnego, a to:

1/ art. 528 k.c. poprzez błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że czynność prawna w postaci umowy o podział majątku wspólnego zawarta w formie aktu notarialnego nr rep (...)w dniu 19 grudnia 2008r. była czynnością prawną odpłatną, podczas gdy prawidłowe zastosowanie art. 528 k.c. prowadzi do wniosku, że była to czynność bezpłatna w rozumieniu art. 528 k.c.;

2/ art. 163 k.s.h i art. 257 k.s.h poprzez ich niezastosowanie i przyjęcie, że możliwe jest podwyższenie kapitału zakładowego w spółce z o.o. przed podjęciem uchwały o podwyższenie kapitału zakładowego oraz przed zarejestrowaniem powstania spółki.

W pisemnych motywach apelacji powód wskazał na różnice w wartości majątku przyznanego po podziale pozwanej i jej byłemu mężowi, podnosząc, że były mąż pozwanej otrzymał niewspółmiernie niższe świadczenie niż pozwana, co wynika między innymi z porównania wartości dzielonych składników majątkowych. Powód zaznaczył, że doszło do rażącej dysproporcji obu świadczeń, gdzie w wyniku podziału majątku pozwana otrzymała świadczenie o wartości 662.000 zł, a jej mąż o wartości 200.000 zł.

Ponadto powód wskazał, że spółka (...) z o.o., której jedynym wspólnikiem był J. N., początkowo posiadająca kapitał początkowy w kwocie 50.000 zł dokonała podwyższenia kapitału zakładowego aktem notarialnym Repertorium (...) w dniu 9.10.2008r. do kwoty 200.000 zł. Do zarejestrowania podwyższenia kapitału zakładowego nie jest jednakże wymagane wykazanie faktycznego pokrycia kapitału, gdyż sąd rejestrowy bada jedynie warunki formalne konieczne do podwyższenia kapitału zakładowego. Apelant zarzucił ponadto błąd w ustaleniach faktycznych sądu, z których wynika, że mąż pozwanej miałby dokonywać wpłat na podwyższenie kapitału zakładowego przed podjęciem uchwały o podwyższeniu kapitału zakładowego i przed zarejestrowaniem zmiany w KRS. Takie ustalenia faktyczne są, jak nadmienił skarżący sprzeczne z bezwzględnie obowiązującymi regulacjami Kodeksu Spółek Handlowych.

We wnioskach apelacyjnych skarżący żądał uchylenia wyroku w całości i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji z pozostawieniem temu sądowi orzeczenia o kosztach postępowania sądowego za obie instancje.

Po przeprowadzeniu uzupełniającego postępowania dowodowego, Sąd Okręgowy ustalił ponadto, co następuje.

W czasie trwania postępowania o rozwód J. N. pojawiał się w domu rodzinnym nawet co tydzień i przebywał wraz z dziećmi oraz H. N. cały weekend. Zwykle weekendy spędzali w nowo wybudowanym domu pod T.. Od czasu kiedy J. N. rozpoczął prowadzenie działalności gospodarczej w północnej Polsce, synowie wraz z matką dwukrotnie go odwiedzali. W styczniu 2008r. pozwana wraz z J. N. oraz dziećmi wspólnie spędzali ferie zimowe w Grecji. Młodszy z synów P. N. w 2008r. pozytywnie oceniał funkcjonowanie rodziny, nie zauważał wówczas żadnych problemów w relacjach pomiędzy rodzicami. J. N. cały czas ponosił koszty utrzymania rodziny w wysokości 9.000 – 10.000 zł miesięcznie. Przed orzeczeniem rozwodu pomiędzy pozwaną a J. N. nie toczyło się też żadne postępowanie o alimenty.

Dowód: sprawozdanie z wywiadu środowiskowego w sprawie o rozwód (k. 16-18), protokół z rozprawy rozwodowej z dnia 20.11.2008r. (k. 19-20v) akt SO w Tarnowie, sygn. akt: I C 665/08),

Po rozwodzie J. N. zamieszkał w lokalu mieszkalnym w T. przy ul. (...), w którego skład wchodzi m.in. pokój umeblowany o powierzchni 16 m², który został mu użyczony przez byłą żonę w celu zamieszkania. Umowa użyczenia pomieszczenia mieszkalnego została między stronami spisana w dniu 30.09.2009r. Od dnia 22.02.2009r. J. N. został również zatrudniony w firmie pozwanej – Firma Handlowo – Usługowa (...) z minimalnym wynagrodzeniem za pracę. Był pracownikiem pozwanej jeszcze w dniu 9 października 2013 r., przy czym w okresie od 5 września 2013 r. do 31 października 2013 r. przebywał na urlopie bezpłatnym.

Dowód: protokół czynności komornika (k. 32), umowa użyczenia pomieszczenia mieszkalnego z dnia 30.09.2009r. (k.13), pismo z dnia 12.03.2012r. z FHU (...) (k.45) akt komorniczych Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w T. M. P., sygn. akt: KM 90/12, zaświadczenie z ZUZ z dnia 31.07.2013r. (k.25), pismo H. N. z 9 października 2013 r. - k. 33 akt komorniczych Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w T. M. P., sygn. akt KM 1417/13

Dokumenty, które legły u podstaw ustaleń faktycznych w toku uzupełniającego postępowania dowodowego, Sąd Okręgowy uznał za pełnowartościowy materiał dowodowy, jako że nie budziły one jakichkolwiek zastrzeżeń Sądu co do ich autentyczności, a nadto żadna ze stron ich nie kwestionowała.

Mając na uwadze dodatkowe ustalenia poczynione w postępowaniu apelacyjnym, Sąd Okręgowy dokonał odmiennej oceny materiału dowodowego zgromadzonego przed Sądem Rejonowym, w części dotyczącej zeznań świadków J. N. i A. K. oraz przesłuchiwanej jako strony - H. N., uznając, iż zeznania ich są sprzeczne z pozostałym materiałem dowodowym, który został uznany za wiarygodny.

Z dokumentacji zalegającej w aktach rozwodowych, aktach komorniczych KM 90/12 oraz KM 1417/13 wynikają bowiem okoliczności przeciwne do tych, na jakie wskazywali świadkowie oraz pozwana. Między innymi bowiem w wywiadzie kuratora sądowego z dnia 19.11.2008r. syn stron – P. N., wskazuje, że nie dostrzegł pogorszenia relacji między rodzicami. Dodał również, że pozwana wraz z J. N. i dziećmi byli wspólnie na wakacjach w Grecji, ponadto pozwana odwiedzała J. N. wraz z synami w siedzibie jego firmy na północy kraju. Zarówno pozwana jak i J. N. potwierdzili powyższe okoliczności. Ponadto z pozostałej dokumentacji zalegającej w aktach komorniczych wynika, że pozwana zatrudniła byłego męża w prowadzonej przez siebie firmie już w 2009r., a współpraca ta trwała nieprzerwanie co najmniej do 2013r. Pozwana użyczyła również J. N. pokój w należącym do niej lokalu mieszkalnym w T.. Powyższe sprzeczności powodują iż materiał dowodowy w postaci zeznań świadków J. N., A. K., zeznań pozwanej nie pozwala na ustalenie, że pozwana nie miała możliwości uzyskania informacji o świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzyciela w wyniku zawarcia zaskarżonej umowy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Apelacja zasługuje na uwzględnienie, choć nie wszystkie zarzuty środka odwoławczego okazały się uzasadnione.

Zgodnie z art. 527 kc gdy skutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała, lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć. Czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli skutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w stopniu wyższym, niż był przed dokonaniem czynności. Natomiast stosownie do art. 528 jeżeli skutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W niniejszej sprawie przedmiotem zaskarżenia jest czynność prawna mająca postać umowy o podział majątku wspólnego. Do uwzględnienia powództwa konieczne było wykazanie następujących przesłanek:

- 1) J. N. w chwili zawarcia umowy był dłużnikiem powoda,
- 2) umowa pociągnęła za sobą niewypłacalność dłużnika lub też pogłębiła już istniejącą niewypłacalność,
- 3) zawierając umowę dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela;
- 4) w sytuacji uznania, że zawarta umowa nie miała charakteru bezpłatnego – pozwana wiedziała lub przy dołożeniu należytej staranności mogła się dowiedzieć, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

Przy tej ostatniej przesłance powód korzysta z domniemania wynikającego z art. 527 § 3 k.c., jeśli wykaże, że pozwana i J. N. pozostawali w chwili zawarcia umowy w bliskich stosunkach.

W ocenie Sądu wszystkie powyższe przesłanki w sprawie niniejszej występują.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że nie ma wątpliwości co do tego, iż w dniu zawarcia zaskarżonej umowy (19 grudnia 2008 r.) J. N. był dłużnikiem powoda. W dniu 22 października 2008 r. został bowiem obciążony obowiązkiem zapłaty kary umownej w wysokości 35.599,62 zł i jak dowodzi wynik postępowania II C 181/10 nota obciążeniowa skierowana w do dłużnika we wskazanej dacie była prawidłowa. Wyrok, który zapadł w dniu 28 września 2011 r. ma charakter deklaratoryjny, a określona w wyroku początkowa data naliczania odsetek (13 listopada 2008 r.) wskazuje, że w tamtym czasie zobowiązanie stało się wymagalne.

Nie może być również wątpliwości co do tego, że zawarcie umowy o podział majątku wspólnego pociągnęło za sobą niewypłacalność dłużnika. Konieczne jest przy tym zastrzeżenie, że pokrzywdzenie wierzyciela wynikające z uszczuplenia majątku ocenia się według stanu z chwili orzekania, a nie z chwili dokonania czynności (por. wyroki Sądu Najwyższego z 5 marca 2008 r. V CSK 47/07, Lex nr 393871, z 22 marca 2001 r. V CSK 280/00, Lex nr 52793, z 14 lutego 2008 r. II CSK 503/07, Lex nr 496375).

Na chwilę obecną dłużnik musi być uznany za osobę niewypłacalną. Dwukrotnie prowadzone przeciwko niemu postępowanie egzekucyjne okazało się bezskuteczne z uwagi na brak majątku, z którego można byłoby przeprowadzić skuteczną egzekucję. Samochód przejęty przez dłużnika w wyniku podziału majątku wspólnego nie został odnaleziony przez komornika, a udziały w spółce (...) także nie mogły posłużyć do zaspokojenia wierzyciela z uwagi na upadłość spółki jeszcze w 2010 r. i jej późniejsze wykreślenie z KRS. Nie odnaleziono również innego majątku mogącego posłużyć do zaspokojenia wierzyciela.

Tymczasem nieruchomości położona w S. jest majątkiem, z którego można prowadzić egzekucję. Gdyby więc do zawarcia umowy o podział majątku wspólnego nie doszło, wierzyciel mógłby skierować egzekucję do udziału dłużnika w tej nieruchomości i szanse jego zaspokojenia byłyby daleko większe. Nie może więc być wątpliwości co do tego, że zawarcie umowy o podział majątku wspólnego pociągnęło za sobą pokrzywdzenie wierzyciela.

Za spełnioną również należy uznać trzecią przesłankę dotyczącą świadomości dłużnika, że czynność dokonywana jest z pokrzywdzeniem wierzyciela. Dłużnik jako współnik i prezes zarządu spółki (...) musiał mieć dokładne informacje do jej kondycji finansowej i perspektywy rozwoju. Niezależnie od tego musiał mieć świadomość, że wartość udziałów w spółce z ograniczoną odpowiedzialnością ściśle skorelowana jest z jej sytuacją finansową zależną od warunków rynkowych. Wartość rynkowa udziałów podlega więc znacznym wahaniom i tego rodzaju majątek w posiadaniu dłużnika nie zabezpiecza interesów wierzycieli w sposób porównywalny z prawem własności nieruchomości. Tym samym zbycie nieruchomości w zamian za udziały w spółce z reguły narusza interesy wierzycieli i tak też było w analizowanym przypadku, co dobitnie wynika z późniejszych zdarzeń w postaci upadłości spółki (...) i jej wykreślenia z rejestru.

Zresztą samo rachunkowe porównanie wartości majątku otrzymanego przez pozwaną i jej byłego męża (na podstawie danych ujętych w akcie notarialnym i przy przyjęciu, że kredyt hipoteczny w żadnej części do chwili zawarcia umowy o podział majątku wspólnego nie został spłacony) wskazuje na fakt, iż świadczenia stron nie były w pełni ekwiwalentne i pozwana otrzymała składniki majątkowe o wyższej wartości niż jej były mąż, a tym samym czynność ta uszczupliła majątek dłużnika.

W dalszej kolejności rozważyć należy, czy zaskarżona czynność prawna powinna zostać zakwalifikowana do czynności prawnych bezpłatnych, o których mowa w art. 528 k.c. W ocenie Sądu przeprowadzone postępowanie dowodowe nie dostarczyło dostatecznych podstaw do potwierdzenia tej tezy. Nie przeprowadzono bowiem dowodów, które wskazywałyby na rażącą dysproporcję w wartości świadczeń obu stron. W toku postępowania pierwszoinstancyjnego dokonano bowiem jedynie oszacowania wartości nieruchomości. Tymczasem do uzyskania właściwego obrazu sytuacji

konieczne było poddanie szacunkowi także pozostałych składników majątku wspólnego objętych podziałem. Strony nie wykazały tu wystarczającej inicjatywy dowodowej i dlatego też brak jest wystarczająco pewnych podstaw do przyjęcia bezpłatnego charakteru czynności.

Okoliczność ta jednak nie stała na przeszkodzie zmianie orzeczenia sądu I instancji w kierunku uwzględnienia powództwa. W ocenie Sądu Okręgowego zaistniały bowiem przesłanki do przyjęcia na podstawie domniemania z art. 527 § 3 k.c., iż pozwana wiedziała, że dłużnik działa ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela. Przeprowadzone postępowanie dowodowe dostarczyło bowiem podstaw do przyjęcia, że pozwana musi być uznana za osobę pozostającą w bliskich stosunkach z dłużnikiem w chwili zawarcia zaskarżonej umowy.

Pozwana jest byłą żoną dłużnika. Pozostawała z nim w związku małżeńskim przez ponad 20 lat. Rozpad więzi małżeńskich bardzo często prowadzi do sytuacji, że stosunek bliskości zanika. Nie jest to jednak reguła pozbawiona wyjątków.

Analiza materiałów zgromadzonych w aktach postępowania rozwodowego oraz postępowania egzekucyjnego prowadzi do wniosku, że w przypadku pozwanej istnieją przesłanki do uznania jej za osobę pozostającą w bliskim stosunku z dłużnikiem pomimo orzeczenia rozwodu.

Punktem wyjścia do dalszych rozważań musi być stwierdzenie, że pomiędzy pozwaną i jej mężem w trakcie sprawy rozwodowej i bezpośrednio po niej nie występował silny konflikt. Dłużnik przez cały czas sprawy rozwodowej utrzymywał kontakt z dziećmi i siłą rzeczy z pozwaną odwiedzając rodzinę raz w tygodniu lub raz na dwa tygodnie. Zaledwie kilka miesięcy przed orzeczeniem rozwodu cała rodzina spędziła ferie w Grecji. Dłużnik dobrowolnie łożył na utrzymanie rodziny kwoty znacząco przekraczające przeciętnie świadczone na tego rodzaju cele. Pieniędzmi tymi dysponowała pozwana.

Co jednakże najistotniejsze, w bardzo niedługim czasie po orzeczeniu rozwodu i zawarciu umowy o podział majątku wspólnego pomiędzy pozwaną i jej byłym mężem wystąpiły relacje praktycznie niespotykane pomiędzy byłymi małżonkami. Otóż już w dniu 22 lutego 2009 r. (2 miesiące od zawarcia umowy o podział majątku wspólnego) pozwana zatrudniła byłego męża w swojej firmie. Następnie 30 września 2009 r. (9 miesięcy od zawarcia umowy) zawarła z byłym mężem umowę użyczenia pomieszczeń mieszkalnych w swoim domu, godząc się, by J. N. korzystał z pokoju o pow. 16 m², z umeblowania, a także z kuchni i łazienki. Relacje pomiędzy tymi osobami musiały się układać co najmniej poprawnie, skoro J. N. był nadal pracownikiem pozwanej w dniu 9 października 2013 r, a nawet korzystał z urlopu bezpłatnego.

Powyższe okoliczności nakazują przyjąć, że pozwana i jej były mąż pozostawali w bliskich stosunkach także w dniu 19 grudnia 2008 r. Poprawne relacje tych osób bezpośrednio przed orzeczeniem rozwodu i nadzwyczaj bliskie po orzeczeniu rozwodu (stosunek pracy oraz użyczenia pomieszczeń mieszkalnych) w świetle zasad doświadczenia życiowego nakazują przyjąć, iż tego rodzaju relacje występowały także w końcu roku 2008 r.

Należy przy tym podkreślić, że stosunek bliskości, o którym mowa w art. 527 § 3 k.c. nie może być utożsamiany z więzią uczuciową, a więc może istnieć pomimo rozpadu więzi charakterystycznych dla związku małżeńskiego.

W tej sytuacji przyjąć należy, że w sprawie niniejszej obowiązuje domniemanie, zgodnie z którym pozwana wiedziała o świadomości dłużnika działania z pokrzywdzeniem wierzyciela.

Domniemanie to nie zostało obalone w toku postępowania. Przesłuchanie świadków J. N. i A. K. nie było wystarczające do przyjęcia, że pozwana nie wiedziała, a szczególnie że nie mogła się dowiedzieć o pokrzywdzeniu wierzyciela. Świadek J. N. stwierdził ogólnie, że żona w ogóle nie śledziła jego spraw i nie sądzi, aby żona wiedziała o jego zadłużeniu. Wskazał również, że od wielu lat (od 2002-2003) utrzymywał z żoną tylko sporadyczne kontakty. Tymczasem z akt sprawy rozwodowej wynika, że odwiedzał rodzinę co najmniej dwa razy w miesiącu i niedługo przed orzeczeniem rozwodu spędził z rodziną ferie w Grecji. Jego relacje nie są więc wiarygodne. Poza tym świadek nie wskazał na jakiegokolwiek okoliczności, które uniemożliwiłyby pozwanej uzyskanie informacji o zadłużeniu świadka

w chwili zawarcia zaskarżonej umowy. Nie wskazuje, aby pozwana w ogóle o to pytała. Nie wykazała więc nawet minimum staranności, aby uzyskać informacje istotne z punktu widzenia odpowiedzialności za długi.

Również zeznania A. K. nie pozwalają na dojście do odmiennych wniosków. Świadek miał bardzo ogólne informacje o funkcjonowaniu małżeństwa stron. Wskazał jedynie, że związek się rozpadł zaraz po 2002 roku i że od tego czasu dłużnik nie mieszkał z żoną. Nie wiedział, czy małżonkowie posiadali wspólny rachunek bankowy, ale z drugiej strony wskazał, że „siostra nic nie wiedziała o interesach byłego męża”. Przesłuchanie tego świadka także nie dostarczyło podstaw do przyjęcia, aby pozwana nie miała możliwości uzyskania informacji o zadłużeniu i możliwości pokrzywdzenia wierzyciela.

Także pozwana w swoich zeznaniach nie wskazała na brak możliwości uzyskania informacji o zadłużeniu byłego męża. Stwierdziła, że „nie interesowała się w ogóle działalnością męża”. Brak jest więc podstaw do przyjęcia, że pomimo dołożenia należytej staranności pozwana nie mogła dowiedzieć się, że zawierając umowę, były mąż działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W tej sytuacji przyjęć należy, że zostały spełnione wszystkie przesłanki warunkujące możliwość zastosowania instytucji zwanej „skargą pauliańską”, o których mowa w art. 527 k.c. Przez oddalenie powództwa doszło więc do naruszenia prawa materialnego w postaci art. 527 k.c. Takie naruszenie prawa materialnego brane jest pod uwagę z urzędu przez sąd odwoławczy.

Dlatego też zaistniały podstawy do zmiany zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

Konsekwencją takiego rozstrzygnięcia jest obciążenie pozwanej całością kosztów postępowania na podstawie art. 98 § 1 k.p.c., a więc kwotą 9.029,57 zł za postępowanie pierwszoinstancyjne (opłata od pozwu 2.878 zł, wynagrodzenie pełnomocnika 3.600 zł, wynagrodzenie pełnomocnika w postępowaniu zażaleniowym 900 zł, koszty opinii biegłego 1651,57 zł) oraz kwotą 6.478 zł za postępowanie odwoławcze (opłata od apelacji 2.878 zł, wynagrodzenie pełnomocnika powoda 3.600 zł).